

Öğretmenlerin Gözünden Erken Cumhuriyet Döneminde Eğitim: Muallim Sesi Dergisi

Esra Işık¹

Araştırma Makalesi

Öz

Eğitim meselesi erken Cumhuriyet döneminin en önemli konularından biridir. Cumhuriyet değerlerini benimsemiş ve bu değerlerle yetiştirilmiş bir nesil arzusu, Cumhuriyet'in eğitim politikalarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu amaçla gerçekleştirilen reformlar öncelikli olarak köylerdeki eğitim koşullarını iyileştirmeye ve okuma-yazma oranlarını arttırmaya yönelik sürdürülmüştür. Dolayısıyla yeni okullar açmak, var olan okulların fiziki koşullarını iyileştirmek ve en önemlisi öğretmen sayılarını arttırmak eğitim seferberliğinde atılan ilk adımlardır. Bu süreçte en ağır yükü üstlenenler de şüphesiz öğretmenlerdir. Genç Cumhuriyet'in eğitim hedeflerine ulaşma çabasında öğretmenler pek çok güçlükle karşılaşmış ama bir taraftan da eğitimde olağan üstü bir dönüşüme mimarlık etmişlerdir. Bu makalede de bu eğitim neferlerinin seslerini duyurmalarına aracılık eden dönemin süreli yayınlarından biri olarak *Muallim Sesi* dergisi incelenmiştir. Dergi bir yönüyle yayımlandığı süre boyunca eğitim konusunda öğretmenlere rehberlik ederken diğer taraftan da onların karşılaştığı problemlerin sözcülüğünü üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Eğitim,
Öğretmen,
Muallim Sesi Dergisi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
26.08.2023
Kabul Tarihi
21.09.2023

Education in the Early Republican Period from the Teachers' Perspective: Muallim Sesi Magazine

Abstract

Education is one of the most important issues of the Early Republican period. The desire for a generation that embraced the values of the Republic and was raised with these values was influential in shaping the educational policies of the Republic. The reforms carried out for this purpose were primarily aimed at improving the educational conditions in villages and increasing literacy rate: Therefore, opening new schools, improving the physical conditions of existing schools and, most importantly, increasing the number of teachers were the first steps taken in the educational mobilisation. Teachers undoubtedly shouldered the heaviest burden in this process: Teachers faced many difficulties in the young Republic's endeavour to achieve its educational goals, but on the other hand, they were the architects of an extraordinary transformation in education. This article analyses *Muallim Sesi* magazine as one of the periodicals of the period that mediated the voices of these educational heroes: On the one hand, the journal guided teachers in the field of education during the period it was published, and on the other hand, it undertook the role of spokesperson for the problems they faced.

Keywords

Education,
Teacher,
Muallim Sesi Magazine

Article Info

Received
26.08.2023
Accepted
21.09.2023

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, esra.isik@dpu.edu.tr, 0000-0003-2983-4183.

Giriş

Bir toplumda eğitimin en temel bileşenlerinden biri öğretmenlerdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da eğitime dair karşılaşılan sorunların çözümünde öğretmenler devletin en önemli müttefiklerinden olmuştur. Uzun süren savaş yıllarının sonunda ekonomik olarak neredeyse çökmüş olan ve insan gücünün büyük bir kısmını kaybeden yeni kurulmuş bir ülkede, eğitim konusu en elzem meselelerden biri olarak görülmüştür. Bu meselenin yaşanan çağın gereklerine uygun bir şekilde çözülmesi ise hiç kolay olmamıştır. Genç Cumhuriyet'in yetişmiş, sağlıklı insan gücüne ihtiyacı vardır. Ancak bunu sağlayabilecek eğitim olanakları ne yazık ki yoktur. Ülkede 46.000 köyün %98'i okulsuzdur, 70.000 öğretmene ihtiyaç vardır ancak mevcut 18 öğretmen okulu yılda sadece 200 kadar mezun vermektedir (Başgöz, 2010: 7). Yetişmiş öğretmenler için de tablo pek iç açıcı değildir. Yıkılmış okullar, olmayan ders kitapları, salgın hastalıklar gibi birçok problem onları beklemektedir. Diğer taraftan sistemsel sorunların ve Osmanlı eğitim anlayışından kalan ikiliklerin de ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bunun için de iyi bir eğitim planlamasının yapılmasına ve bu planları hayata geçirecek eğitim politikalarına ihtiyaç vardır. Cumhuriyet'in eğitim hareketi her bir bireyinin fedakârlıkla hareket edeceği topyekûn bir eğitim seferberliğine dönüşmüştür.

Bu eğitim seferberliğinde ilk olarak Türk milli eğitim sisteminin dayanacağı temel ilkeler belirlenir ve eğitim sistemi ve uygulamalarına dair atılacak her adımda bu ilkelerin gözetilmesi prensibi ile hareket edilir. Bu ilkelerin şekillenmesi önemli ölçüde Mustafa Kemal Atatürk'ün gözlem ve teşhislerine dayanmaktadır. İlk olarak yeni eğitim teşkilatlanmasında hedef genç nesillerin ülkenin bağımsızlığını koruyup yükseltecek biçimde yetiştirilmesidir. Aynı zamanda eğitim milli olmalı ve bilime dayanmalıdır. Eğitim üretici ve hayatta başarılı olan insanlar yetiştirmelidir. Çocuklara özgürlük vermeli ve onların fazilet, fedakârlık, düzen, disiplin ve güven duygularını geliştirmelidir. Son olarak da eğitim, toplumu cehaletten kurtarmalı, onların bilgi ve ahlak düzeyini yükselterek kabiliyetlerini ortaya çıkartmalıdır (Akyüz, 1993: 290-296). Bu temel ilkeler doğrultusunda şekillenen Türk eğitim sisteminde kısa zamanda büyük mesafe katedilmiştir.

Bu bağlamda atılan ilk adımlardan biri 15 Temmuz 1923 tarihinde Ankara'da toplanan Birinci Heyet-i İlmiye'dir. Eğitim konusunun bütün yönleri ile ele alındığı ve sorunların tartışıldığı ilk ciddi çalışma olarak bilinen Heyet-i İlmiye toplantısında; genel eğitim çalışmaları programından milli kültüre, ilköğretim programlarından müzecilik çalışmalarına birçok konu gündeme gelmiştir. Toplantıda hazırlanan raporlar tartışıldıktan sonra da hayata geçirilmiştir (Sakaoğlu, 1992: 18-19). Heyet-i İlmiye toplantısının ardından Cumhuriyet'in ilanını takip eden yıl eğitim ve öğretimde birlik sağlamak amacıyla Tevhid-i Tedrisat kanunu (3 Mart 1924) çıkarılmıştır. 439 sayılı Tevhid-i Tedrisat kanunu ile Türkiye'deki tüm eğitim ve öğretim kurumlarının Maarif Vekâletinin gözetimi ve denetimine bağlanmasına, medreselerin kapatılmasına ve İstanbul Darülfünun'da bir İlahiyat Fakültesi'nin kurulmasına karar verilmiştir (Başar, 1997: 28-29). Tevhid-i Tedrisat kanununun yürürlüğe girmesinden 1928'deki Harf Devrimi'ne kadarki sürede de Arapça ve Farsça öğretim kaldırılmış, azınlık ve yabancı okullarındaki dini semboller ve öğretiler yasaklanarak bu okullar da doğrudan Maarif Vekâletine bağlanmıştır (Sakaoğlu, 2003: 172).

Türk eğitim tarihi açısından Cumhuriyet'in ilanından sonra yaşanan önemli değişimlerden biri de 1928'de gerçekleşen Harf Devrimi'dir. 3 Kasım 1928 günü Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan, Resmî Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe giren 1353 sayılı *Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkında Kanun*'a göre bütün devlet daireleri ve kurumlarda Türk harfleri ile yazılan yazılar kabul edilip işlem görecektir (Tongul, 2004: 125). Bu kanunla birlikte resmi olarak kabul edilen Türk harfleri, kurulan millet mektepleri ve halk dershaneleri aracılığı ile kısa zamanda bütün Türkiye'ye yayılarak halka okuma-yazma öğretilmeye başlanmıştır (Ergün, 2010: 48). Bunun yanı sıra 1930'lu yıllarda köy eğitim kursları, halk okuma odaları, akşam sanat okulları ve akşam ticaret okulları açılarak halka eğitim verilmiştir. Yönetim ağırlığının öğretmenlerde olduğu bu birimlerde validen-kâtibe tüm devlet memurları eğitmen olarak görev almıştır. Gelişmiş köylerde, kasaba ve kentlerde ise okullar yetişkinlere açık tutularak, okur-yazarlığın yanında halkın hayatî ve meslekî becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Sakaoğlu, 1992: 50).

Harf Devrimi'nden sonra Türk eğitim hamlesinde atılan bir diğer adım Türkçe dil zenginliğini ortaya çıkarmaya yönelik gerçekleştirilmiştir. 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu vasıtasıyla da halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeler derlenmiştir. Bunun için hazırlanan kılavuz ve fişler büyük bir bölümü öğretmenlerden oluşan derleyicilere dağıtılmış ve yine öğretmenlerden oluşan bir heyet tarafından

taranarak dilimizdeki sözlere karşılık olabilecekler tespit edilmiştir (Ergin, 1977: 1747). Cumhuriyet'in eğitim reformları sadece okul ve öğrenci odaklı ilerleyen bir süreç olarak karşımıza çıkmaz. Millî Mücadele döneminde bile eğitimin ne kadar önemli bir mesele olduğu (bkz. Kapluhan, 2012; Kuşçi, 2021) bilinciyle hareket eden Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra bütün toplumu kapsayıcı eğitim yapılanması başlatmıştır. Bu yapılanma aynı zamanda Türk kültür değerlerinin de tespit edilip gelecek nesillere aktarılması bilinciyle sürdürülmüştür.

Bu bilinçle hareket etmesi beklenenlerin başında öğretmenler gelir. Öğretmenler, hem Millî Mücadele döneminde hem de Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte eğitim seferberliğinin en önemli neferleri olmuşlardır. Sadece kentlerde değil aynı zamanda okuma-yazma oranlarının çok düşük olduğu kırsal bölgelerde de Cumhuriyet değerlerinin taşıyıcılığını üstlenen öğretmenler bir anlamda Türk eğitim teşkilatlanmasının belkemiğini oluşturmuşlardır.

1. Erken Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlik

Cumhuriyet'in ilanından sonra eğitim konusunda karşılaşılan temel sorunlardan biri öğretmen yetersizliğidir. Bu sorunun giderilmesine yönelik alınan kararlar kısa vadede çözüm olmasa da, ilerleyen süreçte açılan öğretmen okulları vasıtası ile öğretmen sayıları önemli ölçüde arttırılmıştır. Öğretmen okullarının Türk eğitim tarihindeki yeri Osmanlı Devleti dönemine dayanır. 19. yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı'da öğretmenler geleneksel medrese eğitimi içerisinde yetiştirilmektedir. Ancak bu dönemde batı örneğine göre kurulan okulların sayısındaki artış devleti kendi öğretmen yetiştirme sistemini kurmak zorunda bırakmıştır. 1840'lardan itibaren açılmaya başlayan öğretmen okulları 1880'lerden sonra taşraya da yayılmıştır. II. Meşrutiyet yıllarında ülkede yaklaşık 70 bin öğretmene ihtiyaç duyulduğu tahmin edilmektedir (Ergün, 1987: 11-12). Bu dönem aynı zamanda bilgili ve üretici öğretmen yetiştirme düşüncesinin hayata geçirildiği bir dönemdir. İlk kez köylerdeki eğitim sorunu dikkate alınarak kuramsal bilgilerle donatılmış öğretmen tipinden, bilgili ve üretici öğretmen tipine geçilmiştir. II. Meşrutiyet'le ortaya çıkan bu düşünce Cumhuriyet'in ilk yıllarında da uygulanmaya başlamıştır (Şahin, 1994: 47-48).

Bu ilk yıllarda Cumhuriyet yönetimi öğretmenliği bir meslek haline getirmek için yasal bir çaba harcamıştır. Bu çerçevede çıkarılan 1924 tarihli *Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu* 'yla öğretmenliğin devletin bir kamu görevi olan öğretim ve eğitimi üstlenen bir meslek olduğu ifade edilmiştir (Akyüz, 1993: 329). Bu kanunla öğretmenlik artık müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir. Kanunda her düzeydeki öğretmenliğin tabi olacağı koşullar sıralanmıştır. Yasa, *Orta Tedrisat Muallimleri* adıyla çıksa da ilkokullarda görevlendirilecek öğretmenlerle ilgi maddeleri de içermektedir (Sakaoğlu, 2010: 267). Cumhuriyet dönemi eğitim sisteminin teşkilatlanmasında etkili olan bir diğer önemli yasa da 1926 yılında çıkartılan 789 sayılı *Maarif Teşkilatına Dair Kanun*'dur. İlk ve orta öğretimin şekillendiği bu yasa ile şehir ve kasabalardaki ilkokullarla, köylerdeki ilkokullar yatılı ve gündüzlü olarak düzenlenmiştir. Ortaöğretim okulları ise ortaokullar, liseler, ilk öğretmen okulları ve köy öğretmen okullarıdır. Bu okullar dışında dönemin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş yüksek ve orta öğretmen okulları da bulunmaktadır (Cicioğlu, 2010: 144-145).

Cumhuriyet dönemi eğitim planlamasında ilkokullarda verilecek eğitim çok önemli görüldüğünden özellikle okul sayısının az olduğu, eğitim koşullarının görece kötü ve yetersiz olduğu köylerdeki ilköğretim öncelenmiştir. Bu bağlamda açılan *ilk öğretmen okulları*, *köy öğretmen kursları* ve *köy öğretmen okulları* ile bu kademeye öğretmen yetiştirme alanında bazı önemli adımlar atılmıştır (Öztürk, 2001: 230). Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren çağdaş eğitim ilkeleri benimsenmeye çalışılarak yerli ve yabancı birçok eğitimciden de yardım alınmıştır. Yurt dışından davet edilen yabancı uzmanların hazırladığı raporlardan faydalanılmış, bu sayede başta ilköğretim olmak üzere teknik öğretim ve öğretmen okullarında da ilerleme kaydedilmiştir (Bayındır Uluskan, 2010: 90-91). Bu gelişmeler öğretmen ihtiyacını bütünüyle karşılamasa da okul oranlarını ve öğrenci sayılarını arttırmıştır. 1923-1938 yılları arasında ilkokul sayısı %137, öğrenci sayısı %166 ve öğretmen sayısı da %224 oranlarında artış göstermiştir (Taner, 2009: 143). Öğretmen sayısındaki artışın en fazla yaşandığı dönem ise 1923-1925 yılları arasındaki dönemdir. Bu dönemde öğretmen sayısı %32,3 artarken genç Cumhuriyet'in öğretim kadrosuna 3.584 ilkokul öğretmeni eklenmiştir (Kumaş, 2019: 1668). Ancak rakamlar umut verici görünse de öğretmenler açısından durum pek iç açıcı değildir.

Aylıklarını düzenli alamayan, aldıkları aylıklarla da geçinemeyen öğretmenlerin her yıl %10'dan fazlası mesleklerinden ayrılmışlardır. Örneğin 1928-1933 yılları arasında istifa ile beraber

emeklilik ve ölüm gibi nedenlerle öğretmen kadrosunda 4.565 azalma olmuştur. Aynı süre içerisinde mesleğe katılanlar ise kaybedilen sayıyı telâfi etme noktasında yeterli gelmemiştir (Sakaoğlu, 1992: 90). Bu durum meclis gündemine de taşınmıştır. Öğretmenler hem ekonomik hem de mesleki anlamda karşılaştıkları sorunlarına ve isteklerine çözüm bulunması amacı ile hükümetten taleplerde bulunmuşlardır. Mehmet Evsile'nin (Evsile, 2019: 631-635) 29.05.1934 tarihli TBMM Zabıtlarından aktardığı üzere Mersin Milletvekili Süleyman Fikri Bey'in dile getirdiği bu talepler şunlardır; öğretmen maaşlarının diğer devlet memurları gibi muntazaman verilmesi; imkân varsa mesken bedelinden alacaklarının ödenmesi; terfilerin düzenlenmesi ve müfettişlerin eline terk edilmemesi; tatil ve araştırma gezileri için devlet vesaitlerinde yarı fiyatlı seyahat olanağının sağlanması ve okuyacak mesleki ucuz kitap bulunması.

Görüldüğü üzere Cumhuriyet'in eğitim hareketi birden fazla sorunla mücadele etmektedir. Öğretmenler bir taraftan düşük ve zamanında ödenmeyen maaşlarının yarattığı problemlere çözüm ararken diğer taraftan da köylere gittiklerinde karşılaştıkları olumsuzluklar nedeniyle mesleklerini yapmakta zorlanmışlardır. Öyle ki köye zorla gönderilen öğretmenler etkin ve verimli olamamışlardır. Bütün bu sıkıntıların sonucu olarak yaşanan öğretmen yetersizliğinin ilk çözümü ise *çavuş eğitimcilerde* aranmıştır (Sakaoğlu, 1992: 90). Belirli bir süre açılan kursta eğitim gören *erlerden* oluşan bu eğitimcilerden bir taraftan köylerdeki çocukları eğitirken diğer taraftan da köy yetişkinlerine yardımcı olması beklenmiştir (Erdem, 2008:195). 1936 yılında açılan *Eğitmen Kursu*'ndan sonra aynı yıl nüfusu 400'ün üzerindeki köylere öğretmen yetiştirmek üzere İzmir Kızıllıçullu'da ve Eskişehir Çifteler'de *Köy Öğretmen Okulları* kurulmuştur. Bu okullar daha sonra *Köy Enstitülerine* dönüştürülmüştür (Akyüz, 1993: 339).

Erken Cumhuriyet döneminin en büyük öğretmen yetiştirme projelerinden biri olan Köy Enstitüleri 1940 yılında açılmıştır. Öğretmenliğin yanında tarım, sağlık gibi konulardaki gelişmelerde köy halkına önderlik edecek aydınların yetiştirilmesi amacı ile şekillendirilen Köy Enstitüleri, köylerin kalkındırılması içinde önemli bir eğitim modelidir (Erdoğan, 2010: 337). "İş içinde, iş için eğitim" prensibini esas alan bu okullarda köy çocukları seçilerek yetiştirilmiştir. İlk planda 40 Köy Enstitüsü açılması ve 40.000 öğretmen yetiştirilmesi planlansa da ancak 21 enstitü kurulabilmiş, bu enstitülerde 16.400 öğretmen, 8756 eğitimci ve 7300 sağlık memuru yetiştirilmiştir (Kapluhan, 2012: 184-185).

Köy Enstitüleri projesi Türk Eğitim tarihinin dönüm noktalarından biridir. Köy Enstitüleri bir taraftan ülkenin öğretmen ihtiyacına cevap verirken diğer taraftan da köylerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın öncülleri olmuşlardır. Ancak sonraki yıllarda sert eleştirilere maruz kalan Köy Enstitüleri, 1954 yılında bütünüyle öğretmen okullarına dönüştürülmüştür. Enstitülerin kapatılmasıyla Türkiye'de köyler için ayrı tipte öğretmen yetiştirme arayış ve denemeleri tamamiyle sona ermiştir (Öztürk, 2010: 291).

Bütün bu eğitim politikalarının temelinde Cumhuriyet değerlerini benimsemiş ve bu değerleri ileriye taşıyacak bir nesil yetiştirme hedefi yatar. Bunun gerçekleşmesinin yolu da eğitim kalitesinin yükseltilmesinden geçmektedir. Bu nedenle başlatılan eğitim seferberliğinde ilk hedef okur-yazarlığı arttırmaya yönelik olmuştur. Yapılan reformlar başta köyler olmak üzere bütün ülkede Cumhuriyet'in ihtiyaç duyduğu donanımlı vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamıştır. Cumhuriyet'in dayandığı temel ilkelerin korunup sürdürülmesi ancak eğitim yoluyla gerçekleşebilecektir. Dolayısıyla yeni rejimin en önemli paydaşı öğretmenlerdir. Çünkü Cumhuriyet'in değerlerini ve yenilikleri ülkenin dört bir tarafına taşıyacak olan onlardır. Mustafa Kemal Atatürk, bu hedefi işaret ederken öğretmenlere şöyle seslenir; "Öğretmenler Cumhuriyet, düşünce, bilim, teknik, beden bakımlarından güçlü ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni kuşağı bu nitelik ve yeteneklerde yetiştirmek sizin elinizdedir" (Ozankaya, 2006: 173).

Bu beklenti öğretmenleri Türk eğitim yapılanmasının kilit aktörleri haline getirmiştir. Ancak öğretmenlerin de sorunları ve yeni rejimden talepleri vardır. Bu taleplerin dile getirilmesinde dönemin süreli yayınları önemli bir araç ve öğretmenlerin gözünden eğitimi anlamak için iyi bir referans oluşturur. Uzun yıllar öğretmenlerin sözcülüğünü yapan *Muallim Sesi* dergisi de bu yayınların başında gelmektedir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, hem basılı hem de elektronik materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi için sistematik bir

prosedürdür. Doküman analizi de nitel araştırmalardaki diğer analitik yöntemler gibi anlamı ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenip yorumlanmasını gerektirir (Bowen, 2009: 27). Bu çalışmada da erken Cumhuriyet dönemi süreli yayınlarından olan *Muallim Sesi* dergisi doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Dergi 15 günde bir yayımlandığı için günümüze bütün nüshaları ulaşmamıştır. Bu nedenle yapılan inceleme *Muallim Sesi* dergisinin erişilebilen nüshaları arasından seçilen 1934-1936 tarihleri arasındaki toplam 15 sayısı dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Muallim Sesi dergisinin incelendiği bu çalışmada derginin seçilen sayılarında belirli konuların düzenli olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Bu konular derginin yayımlandığı dönemin eğitim atmosferini yansıtmaya bakımından son derece önemlidir. Yapılan inceleme sonucunda da bu konular çerçevesinde derginde yer alan içerikler değerlendirilmiştir.

3.1. Erken Cumhuriyet Döneminde Süreli Bir Yayın: *Muallim Sesi* Dergisi

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan birçok süreli yayın mevcuttur. Bu dergiler arasında eğitim dergileri önemli bir yekûn teşkil eder. Yayımlandıkları dönemin eğitim sorunlarına, eğitim yapılanmasına, eğitim politikaları ve uygulamalarına yönelik önemli bilgilerin verildiği bu dergiler aynı zamanda öğretmenlerin mesleki anlamda sözcülüğünü de yapmaktadır. Diğer süreli yayınlarda olduğu gibi eğitim dergilerinin çoğunun tüm sayıları günümüze ulaşmamıştır. Mevcut sayılardan yola çıkılarak 1960'a kadar yayımlandığı tespit edilen 30'a yakın dergi (Hesapçıoğlu ve Deniz, 2008: 539-552) birçok eğitimcinin de yazar olarak yer aldığı bir *süreli eğitim yayınları literatürü* oluşturmaktadır.

Muallim Sesi dergisi de Erken Cumhuriyet döneminin süreli yayınları arasında yer alan ve adından da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin sesini duyurmayı amaçlayan bir dergidir. Derginin ilk sayısına ulaşamadığı için tam olarak hangi tarihte yayın hayatına başladığı bilinmemekle birlikte erişilen nüshalar 1929 yılında yayımlanmaya başladığını göstermektedir. *Muallim Sesi* dergisi, 15 Kasım 1935 tarihli 37/23 sayısı ile birlikte isim değişikliğine gidilerek *Öğretmen Sesi* adıyla basılmaya başlamıştır. Bu değişiklik okuyucuya "*Muallim Sesi* öz Türkçe karşılığı olan *Öğretmen Sesi* oldu" şeklinde derginin ilk sayfasından duyurulmuştur.

Ön sayfada yer alan künye bilgilerine dayanılarak derginin on beş günde bir çıkan ve öğretmenlerin fikirlerini neşreden bir yayın olduğu anlaşılmaktadır. Ancak dergi 15 Ekim 1939 tarihinden itibaren aylık olarak yayımlanmaya başlanmıştır. Derginin sahibi olan ve aynı zamanda genel yayın direktörlüğü yürüten Salim Siret Kenres'in ilköğretim öğretmenleri için kitaplar yayınladığı da bilinmektedir. *İlk Mekteplerde Ders Örnekleri, 1-4 Sınıf Öğretmeninin Ders Kitabı* adlarıyla basılan bu çalışmalar ilköğretim müfredatına uygun olarak bütün ders konularını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. *Muallim Sesi* dergisinin son sayfasında *Öğretmen Sesi Müessesinin Kitapları* başlığında sunulan eserler posta yoluyla okuyucuya gönderilmektedir. Salim Siret Kenres'in öğretmenler için hazırladığı ve *Muallim Sesi* neşriyatı olarak yayımlanan kitaplar dışında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 1954 tarihli karar fihristinden anlaşıldığı üzere *Yurttaşlık Bilgisi 4-5* adlı başka çalışmaları da bulunmaktadır (MEB, 1954).

Kenres'in sahibi olduğu *Muallim Sesi* dergisi ise tek satışı yapılmayan ve abonelik usulüyle okuyucuya ulaştırılan bir dergidir. 1934 yılında senelik 100 kuruş olan abonelik ücreti yabancı memleketler için iki katına çıkmaktadır. 37/72 Ekim sayısında Arnavutluk, Romanya, Kıbrıs, Bulgaristan gibi ülkelerde de okuyucusu olduğu belirtilen derginin öğretmenlerin haklı davaları için savaştığı bir yayın olduğu da vurgulanmaktadır (*Öğretmenin Sesi*, 1938: 3). *Muallim Sesi* dergisinin yazar kadrosu ise oldukça zengindir. Müevet Hasip, Makbule Mehmet, Emine Nuri, Kemal Aydemir, Nuri Özer, M. Rauf İnan, Perran Nazım, Ruhi Esin, Kemal Demiray gibi dönemin eğitimcileri ve öğretmenlerinin yazar olarak katkı sağladığı dergide aynı zamanda yine öğretmenler tarafından hazırlanan ders görselleri ve çizimleri de yer almaktadır. Dış ülkelerde eğitimi ilgilendiren yazıların tercümelerine de yer verilen dergideki ders örnekleri öğretmenlerin eğitim sırasında dergiden faydalanabilmesine olanak sağlamaktadır. Okullarda karşılaşılan problemlerin çözümüne ve öğrencilerin yetiştirilmesine ilişkin tavsiyelerin de kaleme alındığı dergi aynı zamanda pedagojik bir yaklaşım sergilemektedir.

3.1.1. Muallim Sesi Dergisinde Öğretmenlerin Sorunları

Muallim Sesi dergisinde öne çıkan konuların başında eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunlar gelmektedir. Bu sorunlar karşısında öğretmenlerin talep ve şikâyetlerini duyurmayı amaç edinen dergi yayımlandığı dönemlerde eğitim alanında yaşanan gelişmelerin öğretmenler tarafından nasıl karşılandığının anlaşılması bakımından da önemli bir yayındır. Bu kapsamda incelenen sayılarda şikâyet konusu olan durumlardan biri başmuallimlere sınıf verilmesi hakkındadır. Derginin 1 Ekim 1934 tarihli 2. sayısında başmuallimlere sınıf verileceğine dair duyurular alındığı ve bu uygulamanın yanlış bir karar olacağı belirtilmektedir. Başmuallimlerin ağır görev yüküne vurgu yapılan yazıda şu ifadeler yer alır;

“Anlamıyoruz, bu harekete neden lüzum görüldü?! Muallim mektepleri bu sene bine yakın mezun verdiler. Halen yeni açılacak olan şube ve mektepler ise deveye kulak kabilindedir. Binaenaleyh bu günkü sınıf ve mektep adedine göre elimizde fazlasıyla muallim varken başmuallimlere sınıf verilmeğe kalkışılması hiçbir suretle kabili izah değildir” (Muallim Sesi, 1934:9).

Dergi sadece öğretmenlerin şikâyetlerinin değil aynı zamanda isteklerinin de sözcülüğünü yapmaktadır. Bu bağlamda derginin bir başka sayısında öğretmenlerin CHP'nin dördüncü büyük kurultayından beklentilerine yer verilmiştir. 9 Mayıs 1935 tarihli ve 17 sayılı nüshada yazıya dökülen bu beklentiler maddeler halinde sıralanmadan önce şu cümleler kaleme alınmıştır;

“Cumhuriyet Halk Partisi ve onun mümtaz liderlerinin muallimlerimizin dertleriyle de ehemmiyetle alâkadar olacaklarına şüphe etmiyoruz. Büyük önderin söylediği gibi memleketi kurtaran ve kurtaracak olan muallimlerdir. Bu feragatkâr zümrenin omuzlarına yüklediğimiz ağır ödevi başarabilmeleri için geleceğe emniyetle bakmalarını temin etmelidir” (Muallim Sesi, 1934:129).

Tek parti döneminde ilkökul öğretmenlerin CHP hükümetinden istekleri ise, ortaokul öğretmenleri ile aralarındaki maaş farkının giderilmesi, kıdem ve terfilerdeki sorunların çözülmesi, üniversite eğitimine serbestçe girebilmelerinin sağlanması, mesleki gelişimleri sağlayacak programların düzenlenmesi ve bütçelerle ilgili meseleler hakkındadır. Diğer taraftan 1934 yılında TBMM'de dile getirilen araştırma gezileri ve mesken bedellerine dair şikâyetlere ise 1 Haziran 1935 tarihli derginin 18. sayısının ilk sayfasında yer verilen *Büyük Tatilde Okutanlar Tetkik Gezintisi Yapabilmelidir* başlığında değinilmiştir. Söz konusu yazıda başka ülkelerde muallimlerin yaptıkları gezilerin yerel hükümetler tarafından kolaylaştırıldığı belirtilirken, ülkemizde böyle bir kolaylaştırıcı tedbirin alınmadığı ifade edilmektedir. Türk muallimlerinin hem kendi yurdunu hem de yabancı memleketleri tanıyıp, kültürlerinden istifade etmelerinin mecburi bir durum olduğunun vurgulandığı yazıda eğitimcilerin içinde buldukları şartlar da şöyle tanımlanmaktadır;

“Bugün Türkiye muallimleri, kozasına kapanmış ipek böceklerinden farksızdır. En yakın kazaya gitme imkânını bile bulamazlar. Sayısı 10.000'i aşan muallimlerimizin kaçı hükümet merkezini olsun ziyaret edebilmiştir. Cumhuriyetin asırlara sığmayan eserlerini gözleri ile görmek, yaratıcı kudretimizi talebesine tanıtmak vazifesini alan muallimin hakkı değil midir?” (Muallim Sesi, 1935:137).

15 Mayıs 1936 tarihli 37/35 sayılı bir başka yazıda ise Maarif Teşkilatı Kanunu ile ilkökul öğretmenleri için kabul edilen mesken bedellerinin sürenin bitmesine bir ay kaldığı halde bazı valilikler tarafından hala ödenmediği söylenmektedir. Yazıda 2297 sayılı kanunla 3 yılda ve 3 taksitte ödenmesi kararlaştırılan mesken bedellerinin henüz ilk taksitini bile vermeyen ve hatta sonraki yılın bütçesine böyle bir tahsisat koymayan valiliklerin bulunduğu belirtilirken İstanbul gibi zengin bir şehirde de bunun yapılmasının nasıl anlamlandırılacağı sorulmaktadır. Öte yandan yaşanan bu durum karşısında hükümetin bir suçu olmadığı da vurgulanmaktadır;

“Hükümetin bu hususta isabetsizlik gösterdiğini kimse iddia edemez. (...) O halde parayı hala ödemeyen ve ödemek için hiçbir hareket ve teşebbüste bulunmayan ilbaylıklar, kanunun hükmünü sebepsiz olarak yerine getirmedikleri için sorguya çekilmelidir” (Öğretmen Sesi, 1936: 273)

1936 yılına gelindiğinde öğretmenlerin kadro sorununun tam anlamı ile çözülemediği görülmektedir. Derginin 37/38 Ekim sayısında;

“Ötedenberi sürüp giden bu derdin tedavisine bir türlü gidilmedi. Her ders yılı başında bütün öğretmenler ızdırıp ve heyecanla kadro beklerler. Acaba yeni kadro kendilerini hangi diyara seferber edecek, düşüncesi tatillerini gönül rahatlığı ile geçirmelerine mani olur. Sonbaharın yağmurlu ve bozuk havalarında göçetmenin müşkülleri meydandadır” (Öğretmen Sesi, 1936: 34).

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü üzere *Muallim Sesi* dergisi yayımlandığı süre boyunca öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların hükümete duyurulmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Dergide kaleme alınan yazılar büyük ölçüde ilkökul öğretmenlerinin sorunlarına yoğunlaşsa da 1936 yılına kadarki sayılarda “Türkiye muallimlerinin meslekî fikirlerini neşreder” ifadesi yer almıştır. 1936 yılından itibaren ise dergi “on beş günlük meslek organı/ayda bir çıkar meslek organı” şeklinde takdim edilmiştir.

Dergide öğretmenlerin talep ve sorunlarının hükümete duyurulması çabasının tamamen sonuçsuz kaldığını söylemek ise doğru değildir. 15 Şubat 1936 tarih ve 37/29 sayılı yayında *Öğretmenlerimizin Yüksek Tahsil İşleri Başarıldı* başlığı ile kaleme alınan yazıda “Öğretmenlerimizin bütün dünyada olduğu gibi yüksek tahsil kurumlarına sınavsız girebilmeleri için yıllardan beri yaptığımız neşriyat nihayet meyvalarını vermeğe başlamış bulunuyor” müjdesi verilmektedir. Eski ve yeni öğretmen okulları mezunlarının sınıf kaydına bakılmaksızın Ankara’da açılan Tarih Dil, Coğrafya Fakültesine kabullerinin tasdikten geçtiğinin duyurulduğu bu haberde söz konusu kararın diğer üniversiteleri de kapsayacak şekilde genişletilmesinin umulduğu belirtilmektedir (*Öğretmen Sesi*, 1936: 225).

Muallim Sesi dergisi öğretmenlerin sorun ve talepleri dışında farklı konuların da ele alındığı bir yayındır. İncelenen sayılarda öne çıkan konulardan biri de köyler ve köylerde verilen eğitim hakkındadır. Bu konudaki yazılarda köy öğretmeni olmanın zorlukları da vurgulanmaktadır ancak diğer taraftan dergide hükümetle paralel bir düşünceden hareketle köy okullarının ne kadar önemli olduğuna da değinilmektedir.

3.1.2. *Muallim Sesi* Dergisinde Köy Okulları

Çalışmamızın başında da değindiğimiz üzere Erken Cumhuriyet döneminin eğitim politikalarının önemli bir bölümü ilköğretime ve dolayısıyla köylerde ilköğretimin yaygınlaştırılmasına ilişkindir. Fizikî ve sosyal olanakların sınırlı olduğu köylerde eğitim aracılığıyla okuma yazma oranlarının artırılması ve halka meslek kazandırılması amaçlanmıştır. Böylelikle hem köylerdeki geri kalmışlık ortadan kaldırılacak hem de tarımsal ekonomi güçlenecektir. Bu bağlamda köylere gidip eğitim öncülüğü yapacak öğretmenlerin yetiştirilmesi son derece önemli görülmüş ve köy öğretmeni yetiştirme projeleri eğitim meselesinin merkezinde yer almıştır.

Muallim Sesi dergisinde de köy öğretmenliğine ve köy okullarındaki eğitime dair yazılara yer verilmektedir. Bazen bir köy öğretmenin anıları veya endişeleri şeklinde karşımıza çıkan bazen de köy okullarının önemine değinilen bu yazılarda çizilen köy tabloları pek iç açıcı değildir. Örneğin 1 Mart 1935 tarihli 12. sayıda yer alan “Köy okutmanı köyün önderi olmalıdır” başlıklı makalede köylere, köylülere ve köy öğretmenlerine değinilmektedir;

“Nüfusumuzun çoğu köylüdür. Köylünün kafasını işletmez, bilgi ışığı ile onun yolunu aydınlatmazsak geleceğimiz pek kötü olacaktır. Yalnız köy çocuğunu değil, bütün köylüyü okutmak ve uyandırmak sıkıntısında (mecburiyetinde) yiz. Bugün 41.000 köyümüzün ancak 5400 kadarında okul vardır. Bunlar da verimli çalışacak durumda değildirler” (Muallim Sesi, 1935: 1).

Aynı yazıda köy okullarındaki eksiklikler de (yakacak, kitap vb.) dile getirilmekte ve uzun yıllar kötü idareler altında körleşen ve yozlaşan köylülerin söz dinlemediklerinden yakınılmaktadır. Metinde bu koşullar altında bile bir köy öğretmenininden bir şehir öğretmeni kadar verim beklendiği vurgulanmaktadır. Yazının devamında ise bu durum karşısında uygulanabileceklere değinilmiştir;

“Gönül isterdi ki köy yasamız okutmanı köyün başbuğu yapsın; İhtiyar heyetine muhtar değil öğretici başkanlık etsin; Çocuklarını yersiz olarak okula yollamıyan

ana babalara doğrudan doğruya para cezası kese bilsin; Ve bunu jandarma elile hemen alabilsin; Okutan, köylüye bayındırlık işlerinde de önderlik edebilsin. Eğer köyde yeni rejimi kökleştirmek istiyorsak ilk iş olarak köy yasasını bu bakımdan değiştirmeliyiz. Okutani orada adeta bir diktatör yapmak ister. Görgüsüz ve bilgisiz köylüler başka türlü yola getirilemez” (Muallim Sesi, 1935: 89).

Dergideki bu yazıdan da anlaşıldığı üzere köylerin kalkındırılması söz konusu olduğunda, hükümetin köyler hakkındaki hedeflerinin dergi özelinde öğretmenlerce de paylaşıldığı görülmektedir. Diğer taraftan öğretmenler mevcut koşullar karşısında oldukça tepkililerdir. Köy halkı ile sorunlar yaşandığı da açıktır.

Derginin 15 Mayıs tarihli 37/35 sayısında yer alan bir başka yazıda ise tek dersaneli ve tek öğretmenli bir köy okulunda görev yapan kadın öğretmenin endişelerini ve korkularını anlattığı makaleye rastlanmaktadır. Uzun zaman tayin bekleyen ve yazıdan anlaşıldığı kadarı ile büyük umutlar taşıyan bu kadın öğretmen bir parça hayal kırıklığına uğramıştır ve şaşkınlık yaşamaktadır. Tayin olduğu ve göreve başlayacağı dağ köy okulunda ilk önceleri 60 çocuğa nasıl faydalı olabileceğinin endişesini taşıyan muallim aradan bir yıl geçtikten sonra dergideki bu yazıyı kaleme almıştır. Erkek bir öğretmen için bile zor olarak tanımladığı bu görevde karşılaştığı sorunları “...tıpkı benim gibi günün birinde birden bire acı hakikat tarafından yakalanarak böyle karışık talebesi olan tek dersaneli edileceklerle göstermeğe çalışacağım” (*Öğretmen Sesi*, 1936: 273) ifadeleriyle aktarmıştır.

Bu yazıya benzer bir diğer yazıya da aynı yılın 15 Ekim tarihli 37/39. sayısında rastlanmaktadır. Halen Kemerburgaz İlkokulu öğretmenlerinden olan Suat Görgan'ın bu nahiyeye tabi Çiftalan köyündeki beş yıllık çalışmasına dayanan notlarından derlenerek hazırlanmış makalenin her sayıda tefrika halinde neşredileceği de belirtilmektedir. Öğretmen 1930 senesinde üç sınıflı ve tek öğretmenli Çiftalan köyüne tayin olduğun da köyün nerede olduğunu bile bilmemektedir (*Öğretmen Sesi*, 1936:91-92). *Bir Köy Öğretmeninin Hatıraları* başlığı ile hazırlanan yazı dizisi 10 sayı devam ederek 15 Nisan 1937 tarihli 37/51 sayılı dergide sona ermiştir.

Köylerin ve köy okullarının durumunu ele alan çalışmalara da yer ayrılan dergide Kırşehir Valisi A. Mithat Saylam'ın *Köy ve Köylü Önünde Düşüncem* adlı kitabından bölümlere yer verilmiştir. Yazıdan anlaşıldığı üzere Saylam nüfusun 3/4'ünü oluşturan köylülerin geri kalmışlığının ve yoksulluğunun köylerin lüzumundan fazla dağınık olmasından kaynaklandığını düşünmektedir. 1 Mayıs 1936 tarih ve 37/34 sayılı dergideki yazıda aynı zamanda Saylam'ın kitabındaki Köy Kanununun 89. maddesi hakkındaki eleştirici düşüncelerine ve köyleri idare eden muhtar ve ihtiyar heyetlerine dair görüşlerine de yer verilmiştir. Kırşehir'deki köyleri sahada tetkik eden Vali Saylam, orada yaptığı planlamalardan yola çıkarak ülkedeki dağınık yerleşim sorununun çözüldüğü takdirde köylere güvenlik ve sağlık hizmetlerinin daha iyi verilebileceğini, yolların düzeleceğini, sosyal hayatın gelişip, tarımsal faaliyetlerin artacağını belirtmektedir (*Öğretmen Sesi*, 1936: 273-274). Görüldüğü üzere *Muallim Sesi* dergisi dönemin en çok tartışılan “köylerin iyileştirilmesi” konusunu sadece öğretmen ve eğitimcilerin düşüncelerinden hareketle değil aynı zamanda bu konu ile ilgili çalışan idarecilerinde düşüncelerinden de yola çıkarak sayfalarına taşımıştır.

3.1.3. Muallim Sesi Dergisinde Eğitim

Derginin ele aldığı konular arasında en yoğunlukta olanı eğitim konusudur. Eğitimle ilgili pek çok yazının, çizim ve fotoğrafın olduğu dergide bir taraftan öğretmenlerin istifade edebilecekleri ders örneklerine yer verirken diğer taraftan da öğrenci ve çocukları ilgilendiren sorunlara değinmiştir. Derginin bazı nüshalarında ilave olarak tabiat derslerinde kullanılacak hayvan ve bitki resimlerinin olduğu tablolar, tarih dersleri için taslak çizimler ve müzik dersi için notalı müzik eserleri bulunmaktadır.

İncelenen sayılarda eğitim konusunda dikkat çeken yazılardan biri 15 Kasım 1935 tarihli 37/23 sayılı nüshada ele alınan okul kitapları hakkındaki makaledir. Dergide okulların açılmasının üstünden bir buçuk ay geçtiği halde kitapların geciktiği dolayısıyla birçok yerde öğrencilerin kitapsız kaldığı belirtilmektedir. Yazıdan anlaşıldığı üzere okul kitapları devlet basım evinde hazırlanmakta ve kurum böyle ağır bir yükün altından kalkmakta zorlanmaktadır. Kitapların gecikmesinin bir diğer sebebinin de müfredat programlarının tetkikinin tatil aylarına bırakılması bu nedenle değişiklik olasılığına karşı kitap inceleme komisyonunun basımı ötelemesi olduğu belirtilmektedir. Söz konusu yazıda ayrıca bir önceki yılın ilkökul kitaplarının çocukların seviyesine ve pedagojik ihtiyaçlarına uygun olmadığı, ilkökul

öğretmenlerine açılacak bir müsabaka ile yeniden hazırlanmasının istendiği bir makalenin de geçmiş sayılarda yer aldığı hatırlanmaktadır (*Öğretmen Sesi*, 1935: 176). Aynı senenin 37/25 sayılı aralık nüshasında ise müfettişler ile öğretmenler arasındaki “eğitimde metot” tartışmaları kaleme alınmıştır. Dergide, müfettişlerin hiçbir metodu olmayan ve gelişigüzel hareket eden öğretmenlerden bahsettiği ancak böyle öğretmenlerin sayıca az olduğu ve metodun eğitimcilerin en işe yarar silahı olduğu belirtilmektedir. Biraz sitem de içeren yazıda şu ifadeler de yer verilmiştir;

“*Öğretmen, şu veya bu metodu aynen tatbik etmek zorunda olana bir adam değildir. O, yeniliklerden ilham alır. Fakat onları kopya etmez. Onları kafasında işler ve kendi benliğinin damgasını taşıyan bir hamur, tamamen kendinin olan bir varlık halinde ortaya koyar. Bunun aksini düşünmek, öğretmenleri şuursuz hareket eden bir makine sanmaktır. İşte bizim gücümüze giden burasıdır*” (*Öğretmen Sesi*, 1935:193).

Derginin 15 Mart 1936 tarihli 37/31 sayısında ise *Kızlarımızın Terbiyesi ve Muhtelit Tedrisat* başlığı göze çarpmaktadır. Yazıda yakın zamanda günlük gazetelerde İzmir Kız Liseleri müdürlerinin öğrenci ve velilere bazı öğütler verdikleri belirtilmektedir. Bu öğütler arasında kızların kardeşleri dışında hiçbir erkekle sokakta gezmeleri, sinema ve tiyatro gibi etkinliklere giderken de yanlarında velilerinden birinin bulunması ve sosyal hayatlarının daha sıkı kontrol altında olması gibi konulara değinilmiştir. Bunun üzerine dergide kaleme alınan makale de ise öğütlere atıfta bulunularak çocuk yuvalarından üniversiteye kadar kız ve erkek okullarının ayrılması gerektiği ifade edilmiştir. Yurt dışından örneklerin ve uzman görüşlerinin de referans gösterildiği yazıda şu cümleler son derece dikkat çekicidir;

“*Üniversitede kız ve erkeğin yanyana okumasına bir şey demiyoruz. Çünkü yüksek tahsil çağındaki gençlerin irade ve muhakemeleri, cinsi temayüllerine gem vuracak bir durumdadır. Fakat çocuk yuvalarından sonra ilk okuldan itibaren yüksek tahsil kurumlarına kadar erkek ve kız okullarının ayrılmasına taraftarız. Bunun ekonomik güçlüğü de pek önemli bulmuyoruz. Çünkü bir çok kazalarımızda en az iki ilk okul vardır*” (*Öğretmen Sesi*, 1936: 211-212).

Bu konu ile ilgili benzer bir yazı 37/34 sayılı mayıs nüshasında da kaleme alınmıştır. İstanbul Amerikan Kız Koleji ikinci direktörü Eleanor I. Burns’un ilk ve yükseköğretimde kız ve erkeğin ayrı okullarda yetiştirilmesine taraftar olduğu, ortaöğretimde ise uygun görmediğinin aktarıldığı yazı ise *Muhtelit Tedrisat Hakkında Bir Amerikalı Terbiyecinin Düşünceleri* başlığını taşımaktadır (*Öğretmen Sesi*, 1936: 266).

Muallim Sesi dergisinde eğitime dair sosyal konularda yer almaktadır. Ancak konunun “kızların terbiyesi” başlığı altında tartışılması da dönemin ataerkil zihniyetinin eğitim gibi bir alanda bile etkili olabildiğini göstermektedir. Derginin eğitim içeriğini oluşturan diğer konular ise şöyle özetlenebilir; beden eğitimi hareketleri, eliş etkinlikleri, şiirler, oyunlar, öğretim yöntemleri ve uygulamaları ile önemli gün ve haftalara ilişkin yazılar. *Muallim Sesi* dergisi aynı zamanda ders örneklerinin de düzenli olarak neşredildiği bir dergidir. İncelenen sayılarda reklam sayfalarına rastlanmamakla birlikte okurlar bazen basılı okul kitaplarını ve harita gibi eğitim materyallerini nasıl alabilecekleri konusunda bilgilendirilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın konusu olan *Muallim Sesi (Öğretmen Sesi)* dergisi 1929 yılında yayın hayatına başlayan ve 1939 yılına kadar on beş günde bir daha sonra ise ayda bir yayımlanan süreli bir dergidir. Süreli yayınlar çıkarıldıkları dönemin koşullarının, temel tartışmalarının, sorunlarının ve daha da önemlisi bir ölçüde derginin hedef kitesinin düşüncelerinin anlaşılması için örnek teşkil ederler. Özellikle tek parti döneminde yayımlanan dergilerin birçoğu hükümetin görüş ve eğilimlerini yansıtan yayınlar olması nedeniyle de dikkat çekicidir. *Muallim Sesi* dergisi de dönemin öğretmenlerine yönelik eğitim yazılarının yanında eğitim sorunlarının da yer aldığı süreli bir yayındır. Derginin bu çalışma kapsamında incelenen sayılarına bakıldığında öğretmenlerin sözcülüğünü üstlenen bir çerçevede yayın yaptığı anlaşılmaktadır. Dergide yer alan makalelerin önemli bir kısmı öğretmenlerin karşılaştıkları problemlerden, hükümete yönelik istek ve taleplerinden oluşmaktadır. Erken Cumhuriyet dönemi eğitim uygulamaları bağlamında derginin, sözü edilen sorunların dönemin eğitimcilerinin gözünden anlaşılması adına önemli bir rol üstlendiği söylenebilir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra eğitim çok yönlü ve aşılması güç meseleler içeren bir konu olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda başlatılan eğitim seferberliği sadece hükümet politikaları ile değil bu politikaların uygulayıcıları olarak yetiştirilecek öğretmenler eliyle de sürdürülmeye çalışılmıştır. Genel olarak bakıldığında pek çok tartışmayı beraberinde getirir de tek parti döneminde eğitim alanında epey yol kat edildiği açıktır. Diğer taraftan öğretmenler açısından değerlendirildiğinde yaşanan gelişmeler dağ gibi bir sorunlar silsilesiyle paralel ilerleyen bir yenileşme sürecine dönüşmektedir. Bu dönemde özellikle köylerde görev yapan öğretmenlerin yetersiz imkânlardan, düşük maaşlardan ve köylü ile kopuk sürdürülen ilişkilerden yana yakınmalarına *Muallim Sesi* gibi dergilerde yer alan yazılarda rastlamak mümkündür.

Bu açıdan *Muallim Sesi* dergisi İstanbul'da yayımlanmasına karşın köylerde ve kırsal bölgelerde görev yapan öğretmenlerle şehirlerde görev yapan öğretmenler arasında bir köprü vazifesi de görmektedir. Dergi aynı zamanda öğretmenlerin eğitim sistemindeki uygulamalara ve kararlara ilişkin mağduriyetlerinin dile getirilmesinde de etkili olmuştur. Hükümete yönelik talep ve önerilerin de yer bulduğu dergide yazar kadrosu büyük ölçüde öğretmenlerden oluşmaktadır. Bir taraftan eğitim içerikleri, diğer taraftan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara yer veren makaleleri ile *Muallim Sesi* dergisi eğitim tarihimiz açısından önemli bir kaynaktır. Derginin basılı nüshaları çok az kütüphanede bulunmaktadır. Oldukça fazla sayı basılan derginin bütün nüshaları de günümüze ulaşmamıştır. 1934-1936 yılları arasında yayımlanan 15 sayısının incelendiği bu çalışma dışında yapılacak çalışmalar dergi nezdinde değişen eğitim koşullarının anlaşılması için de önemli bir referans olacaktır.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (1993). Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e), İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Başar, E. (1997). Türk Yükseköğretim Sisteminin Dünü, Bugünü, Yarını, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 23-57.
- Başgöz, İ. (2010). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Eğitimin Genel Görünümü, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, P. M. Acar (Haz.), 7-17, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Bayındır Uluskan, S. (2010). Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method, Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40.
- Cicioğlu, H. (2010). Türkiye Cumhuriyetinde ortaöğretimin gelişmesi, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, P. M. Acar (Haz.), 138-172, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Erdem, Ç. (2008). Cumhuriyet yönetiminin 1930'lu yıllarda köyde ve köylülükte "dönüşüm"ü gerçekleştirme isteğinin bir aracı olarak "köy eğitim kursları", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(3), 187-200.
- Erdoğan, İ. (2010). Günümüz Türkiye'sinde öğretmen yetiştirme: mevcut durum ve çözüm önerileri, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, P. M. Acar (Haz.), 335-341, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Ergin, O. (1977). Türkiye Maarif Tarihi Cilt 5, İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergün, M. (1987). Türkiye'de öğretmen yetiştirme çalışmalarının gelişmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 10-18.
- Evsile, M. (2019). TBMM zaııtlarına göre Cumhuriyet döneminde eğitim hizmetleri (1923-1950), History Studies, 11(2): 621-654.
- Hesapçıoğlu, M. ve Deniz, L. (2008). Eğitim tarihine ilişkin süreli yayınlar, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6 (12), 539-552.
- Kapluhan, E. (2010). Hazırlık (Kurtuluş Savaşı) dönemi eğitim politikaları ve eğitim faaliyetleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(1), 1-28.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk dönemi eğitim seferberliği ve Köy Enstitüleri, Marmara Coğrafya Dergisi, (26), 172-194.
- Kumaş, N. (2019). Cumhuriyet Dönemi (1923-1935) eğitim öğretim faaliyetlerinin istatistiki veriler ışığında analizi, 9. Uluslararası Atatürk Kongresi, Cilt II, Ünlen E. ve Tokur H.A. (Haz.), 1647-1685, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kuşçi, A. (2021). Milli Mücadele dönemi Türk eğitim tarihi (1920-1923), Kafdağı, 6(2),147-164.
- MEB (1954). 1954 Yılı Talim ve Terbiye Kurulu Karar Fihristi, http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21165741_fihrist_1954.pdf.
- Muallim Sesi (1934). (2).
- Muallim Sesi (1935). S(12),S(15), S(17), S(18).
- Ozankaya, Ö. (2006). Atatürkçü düşüncede eğitimin yeri, Ankara Üniversitesi'nin 60. Kuruluş Yılı Armağanı: Atatürk ve Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Eğitimi ve Türk Kültürü Konusunda Seçme Yazılar, Atılgan, D. (Edt), 169-178, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Öğretmen Sesi (1935). S(37/23), S(37/25).
- Öğretmen Sesi (1936). S(37/29), S(37/31), S(37/34), S(37/35), S(37/37), S(37/38), S(37/39), S(37/40).
- Öztürk, C. (2001). 21. Yüzyılın eşiğinde Türkiye'de öğretmen yetiştirme, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, O. Ođuz, A. Oktay, H. Ayhan (Haz.), 223-280, İstanbul: Serdar Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2010). Cumhuriyet döneminde öğretmen yetiştirmede model arayışları, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, P. M. Acar (Haz.), 283-316, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Sakaoğlu, N. (1992). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sakaoğlu, N. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Sakaoğlu, N. (2010). Atatürk döneminde öğretmen yetiştirme politikaları, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, P. M. Acar (Haz.), 264-281, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Şahin, M. (1994). Türkiye’de köye öğretmen yetiştirme model önerileri: uygulamalar ve değerlendirmeler (tarihi gelişim), Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 2 (4), 45-61.
- T.B.M.M Zabıt Ceridesi (1934). 22. Cilt Fihristi, 60. Birleşim: 438, <http://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c022/tbmm04022060.pdf>.
- Taner, M. (2009). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye’de ilköğretimde ve ilköğretime öğretmen yetiştirmede niceliksel ve niteliksel gelişmeler, New World Sciences Academy, 4(1), 139-154.
- Tongul, N. (2004). Türk harf inkılabı, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S(33-34), 103-130.